

Wpływ zmian politycznych i gospodarczych po 1989 roku na strukturę zatrudnienia

Dzisiaj proszę Cię, abyś samodzielnie zapoznał się z tematem. Wykorzystamy informacje zawarte w podręczniku. Do tego tematu, nie będzie karty SPRAWDŹ SIĘ.

Pod koniec lat 80. XX wieku w wielu regionach Polski zdecydowana większość osób pracowała w przemyśle. Z reguły znajdowały one pracę w wielkich zakładach państwowych, zatrudniających setki, a czasem nawet tysiące osób. Sytuacja ta zaczęła się zmieniać w związku z przemianami politycznymi i gospodarczymi rozpoczętymi w 1989 roku. W ich wyniku nastąpiły wyraźne zmiany w strukturze zatrudnienia. Można je prześledzić na przykładach konurbacji katowickiej i aglomeracji łódzkiej.

■ Od gospodarki centralnie sterowanej do gospodarki rynkowej

Po II wojnie światowej w naszym kraju zaczęto wdrażać model **gospodarki centralnie sterowanej**, opartej na własności państwowej. Państwo przejęło praktycznie wszystkie większe zakłady przemysłowe

i skupiło się na inwestycjach w ten sektor gospodarki. Odbywały się one kosztem usług. W tym czasie rozwijano **tradycyjne działy przemysłu**, np. przemysł włókienniczy i odzieżowy w aglomeracji łódzkiej oraz górnictwo węgla kamiennego, przemysł hutniczy i elektromaszynowy w konurbacji katowickiej. Dodatkowo, ze względu na duże zapotrzebowanie na energię, inwestowano w rozwój energetyki. W efekcie w końcu lat 80. XX wieku w wielu aglomeracjach, w tym łódzkiej i katowickiej, połowa lub więcej osób aktywnych zawodowo było zatrudnionych w przemyśle.

Po 1989 roku w naszym kraju zaszły zmiany polityczne, które miały wpływ również na gospodarkę. Zaczęła wówczas funkcjonować **gospodarka rynkowa**, w następstwie czego zapoczątkowano **restrukturyzację przemysłu**.

Podstawowe cechy gospodarki centralnie sterowanej i gospodarki rynkowej

Gospodarka centralnie sterowana	Gospodarka rynkowa
dominacja własności państwowej	dominacja własności prywatnej
ceny ustalane przez władze	ceny ustalane przez rynek
centralne planowanie i zarządzanie gospodarką	procesy gospodarcze regulowane przez rynek
ograniczenie możliwości prowadzenia działalności gospodarczej przez obywateli	swoboda prowadzenia prywatnej działalności gospodarczej przez obywateli

Przed 1989 r. bardzo ważną rolę w gospodarce aglomeracji katowickiej odgrywały górnictwo i hutnictwo.

■ Konurbacja katowicka

Przez dziesiątki lat w konurbacji katowickiej powstawały przede wszystkim **kopalnie węgla kamiennego, huty, elektrownie** i zakłady produkujące konstrukcje stalowe czy sprzęt górniczy. W efekcie w 1988 roku udział przemysłu w strukturze zatrudnienia wynosił tam około 61%. Skutkiem restrukturyzacji przemysłu była likwidacja wielu nierentownych kopalni, hut oraz powiązanych z nimi zakładów. Obecnie w dawnych miejscach ich funkcjonowania powstają między innymi **centra kulturalne i handlowe**. Przykładem jest centrum handlowe wybudowane w Katowicach na terenie byłej kopalni Gottwald.

Po 1989 r. wiele zakładów przemysłowych zmieniło swoje funkcje. Stały się one na przykład muzeami.

■ Aglomeracja łódzka

W drugiej połowie XX wieku przemysł rozwijał się intensywnie również w Łodzi. W tym czasie stała się ona największym **centrum przemysłu włókienniczego i odzieżowego** w Polsce. Pod koniec lat 80. XX wieku udział przemysłu w strukturze zatrudnienia przekraczał tam 50%. Po 1989 roku większość dużych zakładów przemysłowych zbankrutowała. Mimo to aglomerację łódzką wciąż uznaje się za stolicę polskiego włókiennictwa. Obecnie funkcjonuje tam **wiele małych firm** szyjących nie tylko ubrania, lecz także specjalistyczne wyroby dla medycyny, rolnictwa oraz przemysłu samochodowego.

W aglomeracji łódzkiej przed 1989 r. wiele osób pracowało w dużych zakładach włókienniczych i odzieżowych.

Po 1989 r. upadło wiele zakładów włókienniczych w Łodzi. W ich miejsce powstały jednak małe firmy projektujące i szyjące ubrania.

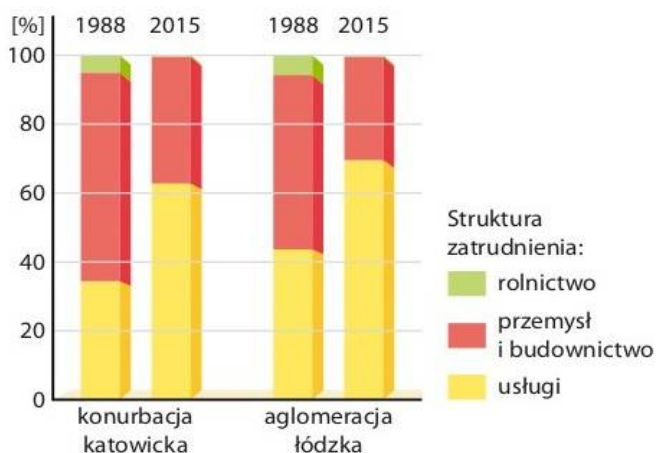
Miejsce tradycyjnego przemysłu ciężkiego w strukturze zatrudnienia na Śląsku zajmuje obecnie nowoczesny przemysł motoryzacyjny.

W latach 1989–2014 zatrudnienie w polskich kopalniach węgla kamiennego zmniejszyło się ponadczterokrotnie.

Zmiany struktury zatrudnienia

Zmiana systemu gospodarczego i związana z nią restrukturyzacja przemysłu spowodowały, że udział tego sektora w strukturze zatrudnienia w konurbacji katowickiej i aglomeracji łódzkiej zmniejszył się na rzecz usług. Jest to trend charakterystyczny dla całej Polski i innych krajów, zwłaszcza wysoko rozwiniętych. W 1988 roku w konurbacji katowickiej osoby pracujące w usługach stanowiły niecałe 40% zatrudnionych, a w aglomeracji łódzkiej – nieco ponad 40%. W 2015 roku udział usług w strukturze zatrudnienia obu obszarów wynosił już ponad 60%, przy czym nieco większy był w aglomeracji łódzkiej.

Struktura zatrudnienia w konurbacji katowickiej i aglomeracji łódzkiej w latach 1988 i 2015.

Po 1989 roku zaszły również zmiany w udziale osób zatrudnionych w rolnictwie. Odsetek ten w konurbacji katowickiej i aglomeracji łódzkiej zmniejszył się z kilku procent do niecałego procenta.

Mimo że najwięcej mieszkańców tych aglomeracji pracuje obecnie w usługach, to przemysł wciąż odgrywa tam ważną rolę. Nie są to już tylko górnictwo, przestarzały przemysł hutniczy i elektromaszynowy w konurbacji katowickiej czy przemysł włókienniczy i odzieżowy w aglomeracji łódzkiej. Struktura przemysłu ulega zmianie na bardziej nowoczesną. Świadczy o tym między innymi wzrost udziału produkcji samochodów (np. Opel w Gliwicach) oraz sprzętu AGD (np. Indesit w Łodzi).

Ćwiczenia

1. Wymień najważniejsze różnice między gospodarką centralnie sterowaną a gospodarką rynkową.
2. Na podstawie dostępnych źródeł wyjaśnij przyczyny zmian zachodzących w przemyśle.
3. Omów zmiany, które zaszły w strukturze produkcji przemysłowej w aglomeracji łódzkiej i konurbacji katowickiej po 1989 roku.
4. Na podstawie wykresu zamieszczonego w podręczniku wskaż różnice w strukturze zatrudnienia między aglomeracją łódzką a konurbacją katowicką.